

บทความวิชาการ

ภาวะผู้นำเพื่อความสำเร็จในการบริหารสถานประกอบการธุรกิจ

ขนาดเล็กและขนาดกลาง

พงษ์ชัย นิรมิตศรีชัย¹

จากผลของวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 และสถานการณ์ความไม่สงบทั้งหลายจากการก่อการร้าย การแตกแยก และสงครามที่ทำให้สภาพเศรษฐกิจทั้งในประเทศและทั่วโลกเกิดการผันผวนและปรับตัวแข่งขันกันให้อยู่รอดอย่างสูง รวมทั้งการพัฒนากระบวนการค้าใหม่ทั้งในรูปแบบเสรีและมาตรฐานสินค้าเพื่อการสร้างระดับคุณภาพชีวิตของประชากรโลกทั้งหลาย เพื่อที่จะเร่งรัดการเพิ่มระดับรายได้ของประชาชนภายในประเทศให้สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศชาติอย่างมาก และเป็นผลดีต่อวิสาหกิจภายในประเทศทุกขนาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ได้รับการสนับสนุนอย่างชัดเจน การเสริมสร้างความเข้มแข็งและความก้าวหน้าของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs นั้น มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ ในฐานะที่วิสาหกิจเหล่านี้เป็นแหล่งจ้างงานที่ช่วยให้เกิดการกระจายรายได้และความเจริญทาง

เศรษฐกิจไปสู่ภูมิภาค คนว่างงานลดจำนวนลง อีกทั้งช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นด้วย (ชลยีนหงส์ไพศาลวิวัฒน์, 2539)

การที่ผู้นำจะมีคุณลักษณะอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ด้วย ผู้ที่จะเป็นผู้นำคนอื่นมิใช่สามารถจะเป็นได้โดยการอาศัยแต่เพียงการมีคุณลักษณะทางกายภาพและบุคลิกภาพของผู้นำนั้น เพราะว่าคุณลักษณะของผู้นำจะมีความสัมพันธ์หรือเข้ากันได้กับลักษณะกิจกรรมและเป้าหมายของผู้ตามด้วย ผู้นำที่ประสบความสำเร็จมีคุณลักษณะเฉพาะใดบ้าง หากแต่ศึกษาอย่างกว้างๆ หากคุณลักษณะของผู้นำที่แตกต่างจากบุคคลอื่นๆ ในองค์กรต่าง ๆ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เมื่อศึกษาเฉพาะแต่ละคุณลักษณะ ก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่ามีความสัมพันธ์ หรือเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้นำประสบความสำเร็จ (Stogdill, R.M., 1948)

ภาวะผู้นำ

ผู้นำที่ดีคือ ผู้ที่เข้าใจถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการกิจให้บรรลุผลสำเร็จ และอีกส่วนหนึ่งที่มาสโลว์มองถึงความ

¹ นิสิตปริญญาเอก, หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เป็นผู้นำก็คือ การที่ผู้นำนั้นจะต้องมีจิตใจหนักแน่นต่อสถานการณ์ที่เลวร้ายต่างๆ ผู้นำที่ทำตัวเป็นที่รักของลูกน้องอาจจะไม่ใช่ผู้นำที่ดีถ้าสถานการณ์บังคับให้ผู้นำนั้นต้องกล้าเผชิญหน้าต่อปัญหา เพราะผู้นำที่น่ารักที่ทำตัวเหนือปัญหานั้นมักจะไม่นิยม แก้ปัญหาหรือรับรู้ต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมา ภาวะผู้นำนั้นจึงมาจากการที่บุคคลนั้นๆ สามารถที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นมาได้ เป็นบุคคลที่สำนึกอยู่ตลอดเวลาว่าเป้าหมายในการแก้ปัญหานั้นจะเป็นอย่างไร และต้องอุทิศตัวอย่างไม่คิดถึงตัวเอง

การประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความสามารถในการจัดการเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิง การเปลี่ยนแปลงนั้นอาจนำมาซึ่งความเจ็บปวด แต่ไม่ว่าในด้านชีวิตหรือธุรกิจทุกคนต้องพบแลจัดการกับความเปลี่ยนแปลงให้ได้ นับวันเราจะพบการเปลี่ยนแปลงที่ยากยิ่งขึ้นและบ่อยขึ้น เกิดขึ้นในสังคมเศรษฐกิจ และตลาดองค์กรจึงต้องการผู้นำที่ปรับทิศทางพลังแห่งอารมณ์ให้ได้ ผู้นำในภาคธุรกิจเอกชน หรือในภาครัฐต้องยินดีที่จะละเลิกความคิดวิธีการแบบเก่าๆ และหาวิธีใหม่ที่ดีกว่า เพราะเขายังต้องช่วยผู้ตามคนอื่น ๆ ในการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่ดีกว่าร่วมกัน (ทิจี. โนเอล เอ็ม, 2542)

การเปลี่ยนแปลงการบริหารจะสำเร็จได้หรือไม่จำเป็นต้องอาศัยความสามารถในการนำการเปลี่ยนแปลงคือผู้ที่จะนำการเปลี่ยนแปลงได้นั้น

จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ ผู้นำที่แท้จริงนั้นจะไม่ใช้อำนาจบีบบังคับให้คนทำตาม หากต้องมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้ทุกคนกล้าที่จะเสี่ยง กล้าที่จะลองกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุง โดยที่ตัวผู้นำเองก็ต้องทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ซึ่งในที่สุดแล้วคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของผู้นำก็คือ สิ่งที่เราเรียกว่า ความน่าเชื่อถือ (credibility) นั้นเอง (ประพันธ์ ภาสูกยัต, 2541)

สรุปได้ว่าภาวะผู้นำ คือศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและ อำนาจการโดยใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือการติดต่อกันและกันให้ร่วมใจกับตนดำเนินการ จนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของเป้าหมายที่กำหนดไว้

คุณลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จ

ผู้นำมีส่วนที่สำคัญในการนำองค์กรให้ประสบความสำเร็จ ความเป็นผู้นำ หรือภาวะผู้นำสามารถสร้างขึ้นมาได้ ในแนวทางของทฤษฎีพฤติกรรมจึงมุ่งศึกษาสิ่งที่ผู้นำปฏิบัติและความสัมพันธ์พฤติกรรมของผู้นำแบบต่างๆ กับการปฏิบัติงาน และความพึงพอใจของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยได้มีนักวิชาการที่ได้กล่าวมาข้างต้น ได้แบบพฤติกรรมของผู้นำมีหลักในการแบ่งพฤติกรรมได้แบ่งตาม งานเป็นตัวแปร คนเป็นตัวแปร ผลเป็นตัวตั้ง ความสัมพันธ์ของผู้นำและผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นตัวแปร การให้ความสำคัญของผู้นำ มีนักวิชาหลายการหลายสถาบันที่มีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของ

ผู้นำ ซึ่งมีการมุ่งศึกษาสิ่งที่ผู้นำปฏิบัติ และ
ปฏิกิริยาตอบสนองทางอารมณ์ และ
พฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชา แนวคิด
ด้านพฤติกรรมให้ความสำคัญและมุ่งเน้น
การศึกษาถึงลักษณะของผู้นำที่มี
ประสิทธิภาพสูงสุด โดยที่ไม่ได้ให้
ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม และ
สถานการณ์มากนัก ซึ่งอาจมีบาง
สถานการณ์ที่ต้องการผู้นำที่มีลักษณะ
แตกต่างกัน ซึ่งจะสามารถทำงานได้อย่าง
ประสบผลสำเร็จใกล้เคียงกัน พฤติกรรม
ของผู้นำ มีผลสำคัญต่อความสำเร็จของ
องค์กร และแรงจูงใจของผู้ตาม

ภาวะผู้นำเป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่
บุคคลคนหนึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดความ
เปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของกลุ่ม ด้วย
การกระตุ้นให้สมาชิกคนอื่นในกลุ่มเกิด
แรงจูงใจ และใช้ความสามารถของคนใน
กลุ่มจนกระทำการเปลี่ยนแปลงนั้น ผู้นำไม่
จำเป็นต้องเป็นคนที่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้า
และหัวหน้าก็อาจไม่ใช่ผู้นำ เพราะถ้า
หัวหน้าไม่สามารถกระตุ้นแรงจูงใจให้
สมาชิกอื่นกระทำตามได้ หัวหน้าคนนั้นก็
ไม่อยู่ในฐานะของผู้นำ ตรงกันข้ามผู้นำ
อาจเป็นสมาชิกคนใดในกลุ่มก็ได้ ที่ไม่มี
ตำแหน่งเป็นหัวหน้า แต่เขามีอิทธิพล
กระตุ้น โน้มน้าวใจคนอื่นๆ ในกลุ่มให้
เปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่างตามเขาได้

คุณลักษณะของผู้นำที่ช่วยให้กลุ่ม
สามารถ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย
ได้ (Stogdill, R.M., 1948) ดังนี้ คือ

1. ความเฉลียวฉลาด (Intelligence)
2. ความพร้อม (Alertness to the need of others)
3. ความเข้าใจในงาน (Understanding of the task)
4. ความริเริ่มและมุ่งมั่นในการแก้ปัญหา (Initiative and persistence in dealing with problems)
5. ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence)
6. ความต้องการที่จะรับผิดชอบ (Desire to accept responsibility)
7. ความเหนือกว่าและสามารถควบคุม (Occupy a position of dominance and control)

สรุปได้ว่าผู้ที่จะเป็นผู้นำคนอื่นมิใช่
สามารถจะเป็นได้โดยการอาศัยแต่เพียงการมี
คุณลักษณะทางกายภาพและบุคลิกภาพของ
ผู้นำนั้น เพราะว่าคุณลักษณะของผู้นำจะมี
ความสัมพันธ์หรือเข้ากันได้กับลักษณะ
กิจกรรมและเป้าหมายของผู้ตามด้วย
คุณลักษณะของผู้นำที่จะทำให้ประสบ
ความสำเร็จได้ ยังศึกษาถึงทักษะด้านเทคนิค
ด้านการจัดการ รวมทั้งแรงจูงใจในการจัดการ
ด้วย ความแตกต่างในวิธีการและความสนใจ
แต่ผลของการศึกษายังได้คุณลักษณะ
เหมือนเดิม ยังส่งผลให้คุณลักษณะที่พบเป็นที่
ยอมรับมากขึ้นว่ามีส่วนสนับสนุนหรือเสริม
สร้างประสิทธิภาพของผู้นำ แม้จะไม่มีกร
รับประกันก็ตาม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหาร สถานประกอบการธุรกิจ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจขนาดย่อม (ฐิติรัตน์ มีมาก และคณะ, 2552) แบ่งออกเป็น 6 ประการ ดังนี้

1) การทำงานหนักแรงขับ และความทุ่มเท (Hard Work, Drive and Dedication) ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จมักจะมีแรงผลักดันของความต้องการความสำเร็จ ความมั่นคง และความมั่งคั่ง จึงสามารถที่จะทุ่มเทเวลาและความตั้งใจให้กับการทำงาน โดยผู้ประกอบการหลายคนทุ่มเทเวลาให้กับธุรกิจมากกว่า 10 ชั่วโมงต่อวัน และทำงานโดยไม่มีวันหยุด

2) มีอุปสงค์ต่อสินค้าหรือบริการ (Market demand for the Product of Services) การวิเคราะห์และความเข้าใจในตลาด จะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่เป็นที่ต้องการของลูกค้า ซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจสามารถสร้างรายได้และเจริญเติบโตต่อไป

3) มีความสามารถในการจัดการ (Managerial Competence) การประกอบธุรกิจมิใช่เพียงแต่ต้องการความอยู่รอดในช่วงก่อตั้งเท่านั้น แต่ผู้ประกอบการจะต้องสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักธุรกิจขนาดย่อมสามารถที่จะเรียนรู้ทักษะทางการจัดการและจากการฝึกอบรม การเพิ่มพูนประสบการณ์ของตนเอง หรือการเรียนรู้จากประสบการณ์ของบุคคลอื่น

4) มีการวางแผนกลยุทธ์ที่ดี (Good Strategy Planning) การวางแผนกลยุทธ์คือการวิเคราะห์สถานการณ์ กำหนดเป้าหมาย และวางแผนดำเนินการเพื่อที่จะไปถึงเป้าหมายนั้น การวางแผนกลยุทธ์ที่ดี จะทำให้ธุรกิจมีเป้าหมายและแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น

5) โชค (Luck) นับว่ามีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จจะรอเพียงโชคชะตาอย่างเดียวคงไม่ได้ คงต้องหมั่นฝึกฝนและเตรียมตัวเราให้พร้อม ถ้าเมื่อใดสามารถประเมินได้ว่าโอกาสทางธุรกิจของตนเกิดขึ้น และเทียบเคียงแล้วว่าสามารถยอมรับต่อความเสี่ยงที่ธุรกิจอาจจะล้มเหลวหรือความผันผวนของสถานการณ์ได้ ก็ต้องตัดสินใจลงมือทำ ถ้าโชคเข้าข้าง ธุรกิจก็จะเติบโตก้าวหน้า แต่ถ้าโชคไม่อำนวย ผู้ประกอบการก็จะได้รับบทเรียนที่เป็นประโยชน์สำหรับอนาคต

6) ข้อกำหนดอื่นๆ ของความสำเร็จของธุรกิจ ธุรกิจที่ประสบผลสำเร็จจะต้องพิจารณาถึงข้อกำหนดอื่นๆ ดังนี้

1. การจัดหาเงินทุนที่เพียงพอ หากธุรกิจมีเงินหมุนเวียนไม่เพียงพอ ธุรกิจจะไม่สามารถดำเนินงานอย่างประสบความสำเร็จได้นาน การจัดหาเงินทุนทำได้ยากกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ นักธุรกิจขนาดย่อมมักจะไม่วางแผนความต้องการการเงินไว้ล่วงหน้า และอาจจะคาดคะเนความความสำเร็จของธุรกิจในแง่ดีเกินไป จึงไม่ได้เตรียมการเรื่องต่างๆ เช่น ลูกค้านำชำระเงิน หรือชำระล่าช้ากว่ากำหนดมาก เงินทุนจมกับสินค้ามากเกินไป หรือบางครั้งความต้องการเงินลงทุนจะสืบเนื่องมาจากความ

แตกต่างของธุรกิจเป็นครั้งคราว ดังนั้น ธุรกิจจะต้องมีการวางแผนการเงินอย่างระมัดระวัง

2. แหล่งเงินทุน เนื่องจากภาครัฐและสถาบันทางการเงินต่างเล็งเห็นความสำคัญของธุรกิจขนาดย่อม ทำให้มีการสนับสนุนด้านการลงทุนมากมาย ธุรกิจขนาดย่อมสามารถหาแหล่งเงินทุนได้จากหลายแหล่ง ได้แก่

(1) เงินทุนของเจ้าของ การใช้เงินเก็บบางส่วนของผู้เป็นเจ้าของเป็นแหล่งเงินทุนที่ปลอดภัยและประหยัด แต่หากเงินทุนของตนเองมีไม่เพียงพอ อาจพิจารณาจากแหล่งอื่นเพิ่มเติมด้วย

(2) ธนาคารพาณิชย์ เป็นแหล่งเงินทุนในการกู้ยืมเงินในระยะยาว

(3) สินเชื่อจากผู้ขาย ธุรกิจย่อมจะได้รับเครดิตในการจ่ายเงินค่าสินค้า โดยชำระเงินภายใน 30-60 วัน หรือมากกว่านั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ตกลงกัน

(4) บริษัทที่ให้กู้ยืมโดยมีลูกหนี้เป็นหลักประกัน โดยจะให้เงินกู้กับธุรกิจ โดยการซื้อบัญชีลูกหนี้ของธุรกิจ โดยจะจ่ายเงินสดให้น้อยกว่าราคาที่กำหนดไว้ของบัญชีลูกหนี้เล็กน้อย และจะคิดดอกเบี้ยในการให้บริการเมื่อบัญชีลูกหนี้ครบตามกำหนด

(5) เงินทุนจากรัฐบาล รัฐบาลอาจจะให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำกับธุรกิจขนาดย่อมที่ไม่สามารถจัดหาเงินทุนจากแหล่งเอกชนได้

3. การเก็บบันทึกที่ดี การจัดทำบัญชีไม่เพียงแต่เป็นการทำตามข้อกำหนดของกฎหมายเพื่อตรวจสอบความโปร่งใสในการดำเนินงาน แต่เพื่อเปรียบเทียบและตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของธุรกิจในอดีตและปัจจุบัน นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลสำคัญ เพื่อวางแผนโครงการในอนาคตด้วย ซึ่งประเภทของเอกสารที่ควรมีการจดบันทึกและจัดเก็บได้แก่

(1) งบดุลและงบกำไรขาดทุน ซึ่งเป็นบันทึกพื้นฐานของธุรกิจ งบดุลจะแสดงให้เห็นระดับของทรัพย์สิน หนี้สิน และส่วนของผู้เจ้าของ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ส่วนงบกำไรขาดทุน จะแสดงยอดขาย ค่าใช้จ่าย และกำไรหรือขาดทุน ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจ

(2) งบแสดงการหมุนเวียนของเงินสดมีความสำคัญ เพราะการเก็บบันทึกดังกล่าวจะทำให้ช่วยคาดการณ์ถึงการขาดแคลนเงินสดได้ก่อนที่จะเกิดขึ้นจริง

(3) บันทึกอื่นๆ ที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจขนาดย่อม คือ รายงานโดยละเอียดของบัญชีลูกหนี้ เจ้าหนี้ สินค้าคงเหลือ และยอดขาย เป็นต้น

ผู้ประกอบการเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมผู้ประกอบการคือบุคคลที่จัดองค์กรจัดการและรับผลของความเสียหายทางธุรกิจ หรือกิจการ บุคคลที่สนใจกับการเป็นผู้ประกอบการเนื่องจาก (1) ความต้องการความสำเร็จ (2) หวังผลกำไรจากการดำเนินงาน และ (3) ความเจริญเติบโต จากสาเหตุดังกล่าวส่งผลให้

ผู้ประกอบการพัฒนาพฤติกรรมในด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Megginson, 2003) และแนวทางในการจัดการธุรกิจความสำเร็จและความล้มเหลวของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นผลมาจากผู้ประกอบการ เนื่องจากผู้ประกอบการควรมีความสามารถทางการจัดการและประสบการณ์ (Stogdill, R.M., 1948) นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังควรมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการคือเป็นนักปฏิบัติการ มุ่งมั่นในเป้าหมาย และในบางครั้งอาจจะเลิกข้อกำหนดหรือกติกา (K.Y. Kao, 2001)

ลักษณะของความสำเร็จในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม รวมทั้งจากประสบการณ์ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมในการจัด “โครงการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรม” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 (อาทิตย์ วุฒิกะโร, 2543) ทำให้มีข้อมูลประมวลถึงคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จดังต่อไปนี้

1. มีความกล้าเสี่ยง
2. มีความมุ่งมั่นในความสำเร็จ
3. มีความผูกพันต่อเป้าหมายที่ตั้งไว้
4. มีความสามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น
5. มีความมานะและทำงานหนัก
6. มีความกระตือรือร้นและไม่หยุดนิ่ง
7. มีความสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์

8. มีความรับผิดชอบ
9. มีความเชื่อมั่นในตนเอง

10. มีความสนใจในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

11. มีความสามารถในการบริหาร
12. มีความคิดสร้างสรรค์
13. มีความสามารถในการปรับสภาพแวดล้อม
14. มีความกล้าตัดสินใจ
15. มีความสามารถในการคิดและวิเคราะห์

16. มีความสามารถในการสร้างพันธมิตร
17. มีความซื่อสัตย์
18. มีความประหยัดเพื่ออนาคต
19. มีความรับผิดชอบต่อสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า คุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จนั้นส่วนใหญ่ไม่ได้มีมาแต่กำเนิด แต่เกิดจากการเรียนรู้บ่มเพาะจากการหล่อหลอม หรือจากการฝึกหัดฝึกฝน เพื่อการพัฒนาไปสู่คุณลักษณะที่ดีดังกล่าว

บทสรุป

ภาวะผู้นำเพื่อความสำเร็จในการบริหารสถานประกอบการธุรกิจขนาดเล็กลงและขนาดกลาง ให้มีความแข็งแกร่งคือการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งที่ดำเนินการอยู่แล้วและผู้ประกอบการใหม่ให้มีความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจ ผู้นำผู้นำจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างมากต่อการดำเนินธุรกิจ ธุรกิจจะประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำ ผู้นำบางคนอาจมี

พรสวรรค์ (Talent) คิดตัวมาแต่กำเนิด บางคนอาจได้เรียนรู้ประสบการณ์จากการที่เติบโตมาในครอบครัวที่ดำเนินธุรกิจมาก่อน ในขณะที่อีกหลาย ๆ คนอาจจะต้องเข้าศึกษาเรียนรู้จากระบบการศึกษาโดยตรง หรือบางคนอาจจะต้องศึกษาฝึกหัดจาก

ความสำเร็จของผู้นำอื่นๆ ที่มีประสบการณ์ ดังนั้น พื้นฐานของภูมิความรู้ ความชำนาญของผู้ผู้นำจึงน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนนำพาให้ธุรกิจก้าวไปสู่ความสำเร็จได้มากน้อยแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- ชลเย็น หงส์ไพศาลวิวัฒน์. (2539). **คุณลักษณะของผู้ประกอบการในธุรกิจการผลิต การจัดจำหน่าย และการบริการ**. กรุงเทพมหานคร : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ทิจิ.โนเอล เอ็ม. (2542). **กลไกสร้างภาวะผู้นำ**. ทรวงวิทย์ เขมเศรษฐ์ แปล. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี ประพันธ์ ภาสูกยัต. (2541). **ทางเลือก ทางรอด**. กรุงเทพมหานคร: เอเออาร์ อินฟอร์เมชั่น แอนด์ พับบลิชชั่น
- สิวพร มั่นทุกานนท์. (2522). **ธุรกิจขนาดย่อม**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สิทธิโชค วรานุสัทธิกุล. (2546). **จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและการประยุกต์**. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ด ยูเคชั่น จำกัด
- อาทิตย์ วุฒิกะโร. (2543). **ระบบโลจิสติกส์และเครือข่ายโลจิสติกส์**. กรุงเทพมหานคร : กราฟฟิคปริ้นต์ติ้ง Publishing, 1989.
- A. H. Maslow. มาสโลว์,เอ,เอช. (2542). **การจัดการและการบริหาร**. วีระ สถิตถาวร แปล. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์ เจอร์นัลส์
- K.Y. Kao. Raymond, and Liang, Tan Wee. (2001). **Entrepreneurship and Enterprise Development in Asia**. Singapore : Prentice Hall
- Morden, R. (1997). **Principles of Management**. London: McGraw-Hill
- Stogdill, R.M. (1948). **Personal factors associated with leadership : Survey of literature**. The Journal of psychology: New York. The Ohio State University Columbus